

Dr. Josef Mařan:

MONOGRAFIE RODU HAPTOTAPINUS RTTR.

RECENSIO MONOGRAPHICA GENERIS HAPTOTAPINUS RTTR.

(COLEOPTERA, CARABIDAE).

(Obr. 1—7.)

Rod *Haptotapinus* byl popsán Reitterem ve Wiener Ent. Zeitung V., 1886, p. 174 a sice ustanoven na druh *crassiusculus* Chaud. Chaudoirův původní popis v L'Abeille 1868, p. 241 uvádím v latinském textu. Jedlička v Čas. Čes. Spol. Ent. XXXV., 1938, p. 102—103, upozorňuje na to, že popis Chaudoirův se plně neshoduje s druhem z Malé Asie a z oblasti Bosporu, který za *crassiusculus* pokládal Apfelbeck a někteří pozdější autoři, nýbrž že spíše odpovídá druhu, který Jedlička popsal z Jakupica planiny a Peristera v Macedonii jako *Pterostichus Matchai*, na něž tento autor založil nový subgenus *Haptoderotapinus*. Názor svůj Jedlička odůvodňuje i tím, že Frivaldszky, od něhož Chaudoir získal původní exemplář s lokalitou »Turcia«, jak jest dnes známo, sbíral i na Peristeru a označil na příklad mnohé Curculionidy tu sbírané rovněž stručnou lokalitou »Turcia«. Jedlička tedy označil druh *Haptotapinus Matchai* jako synonymum k Chaudoirovu *crassiusculus* a druh pokládáný za *crassiusculus* Reitterem, Apfelbeckem, J. Müllerem a j. autory popsal jako *Haptotapinus daghensis* Jedl. (Belgrader Wald, Alem Dagh, Sultan Dagh) a přičlenil k němu novou rasu ssp. *goekensis* Jedl. z pohoří Goek Dagh na východ od Bosporu. Avšak, jak už i sám Jedlička (l. c.) uvedl. neodpovídají některé údaje Chaudoirovy přesně ani druhu *Matchai*. Tak délka v Chaudoirově popise u *crassiusculus* jest udávána 5 mm, zadní rohy štítové jsou »en peu obtus«. U *Haptoderotapinus Matchai* Jedl. — prohlížel jsem přes 40 exemplářů z Jakupica planiny a 1 exemplář z Peristeru — není velikost nikdy menší než 6 mm a zadní rohy štítu vyčnívají vždy jako malé zoubky a štít je před těmito slabě ale zřetelně vykrojen. Úplné jasno mohlo by tu přinést srovnání typů, avšak typ Chaudoirův je buď ztracen neb aspoň nedostupný. Ani Jedličkovi, ani J. Müllerovi nepodařilo se jej shlédnouti. Za to však Müller měl příležitost prohlédnouti exempláře z berlínského musea sbírané Frivaldszkym. Tento autor píše (Kol. Rundsch. Bd. XVII., 1931 [1932], p. 211): »Glücklicherweise befinden sich im Berliner Museum 2 alte Frivaldszky'sche Exemplare, die mir Prof. Kunzen gütigst zur Untersuchung vorlegte. Sie tragen die Etikete »*pygmaeus* Friv. As. minor, Friv.« und sind daher wohl sicher als die echte *Feronia crassiuscula* Chaud. anzusehen. Sie sind klein, dunkelbraun, blos 4.5 mm lang«. Tento názor Müllerův zdá se potvrzovati Chaudoirova poznámka v původním popise *Feronia crassiuscula*: »Elle m'a été communiquée par M. Baudi comme venant de Turquie; il l'avait reçue de M. Frivaldszky sous le nom de *pygmaeus*«.

Nepokládám tedy synonymiku těchto 2 druhů, tak jak ji stanovil Jedlička za definitivně vyřešenou. Ve sbírkách zoologického oddělení Zemského musea v Praze nachází se ve sbírce Fleischerově jeden starý exemplář (♀) *Haptotapinus crassiusculus* Chaud. označený lokalitou »Turcia«. Tento exemplář, dobře zachovaný, je přesně 5 mm dlouhý a při pečlivém srovnání s popisem Chaudoirovým nenalezl jsem ničeho, co by přímo odporovalo pokládání tento exemplář za identický s Chaudoirovým druhem.

Hlava je skutečně skoro čtvercová, oči dosti malé, štít jest poněkud širší délky, vpředu stejnoměrně vykrojen, jeho přední rohy vyčnívají poněkud po straně hlavy, zadní rohy jsou tupé, poněkud zaokrouhlené, rýhy na krovkách hluboké, zřetelně tečkované, mezirýží mírně klenuté. Velmi podobný je mu exemplář z Alem-Daghu (♂), ale u tohoto jest štít vpředu již jen mírně vykrojen, tento exemplář je též menší a jeho hlava užší (což často přichází u menších exemplářů vůbec). Na základě těchto poznatků usuzuji, že druh pokládáný za *crassiusculus* Reitterem, Apfelbeckem, J. Müllerem a jinými autory, je skutečně Chaudoirovým druhem. Ukáží-li se rozdíly ve vykrojení štítu vpředu konstatní, bylo by lze pokládati alespoň exempláře z Alem-Daghu za rasu, pro níž by Jedličkovo jméno *daghensis* mohlo býti zachováno. Typický *crassiusculus* jak se zdá, pocházel by pak asi z evropské strany Bosporu. Rozdíly, jež Jedlička uvádí k rozlišení rasy *goekensis*, ukázaly se konstantní i na dvou musejních exemplářích z téže lokality, které jsem měl příležitost studovat. Kopulační orgán samců je u této rasy v apikální části nezahnutý a shodný jako u exemplářů formy *daghensis* z Alem-Daghu. Naproti tomu exempláře z bithynského Olympu, sbírané zvěčnělým Drem. Štěpánem Jurečkem a pí. H. Jurečkovou, vesměs tmavohnědě zbarvené, vyznačují se kopulačním orgánem samců v apikální části dvakrát zahnutým (při pohledu z levé strany), podobně, jako u druhu *oblongoparallelus* Mař. z pohoří Ilgaz-Dagh v Malé Asii a druhu *Všetečkai* m. z pohoří Ak-Dagh ve Frygii. Exempláře z bithynského Olympu náležejí zřejmě novému druhu, který nazývám *Haptotapinus bithyniensis* m. Od druhu *crassiusculus* Chaud. liší se tento nový druh i tvarem právě paramery (stylu), která je za basí silně rozšířena, málo zahnutá, skoro tyčinkovitého tvaru. *Haptotapinus Všetečkai* m. z pohoří Ak-Dagh ve Frygii, kterého J. Müller pokládal za formu druhu *crassiusculus*, jest dle tvaru penisu samostatným druhem, blíže příbuzným výše zmíněným druhům *oblongoparallelus* a *bithyniensis* m. Dalším samostatným druhem jest J. Müllerem jako *Haptotapinus crassiusculus* ssp. *Reissi* z pisidského Tauru popsaná forma. Tento druh liší se od *H. crassiusculus* Chaud. velmi nápadně delším, vzadu po stranách zřetelně vykrojeným, na basi užším štítem, delšími basálními vtisky a značně větší velikostí (6—6.5 mm). J. Müllerem popsáný *Haptotapinus odontocnemis* jest od ostatních druhů této skupiny vyznačen tím, že u samečků jsou zadní holeně uprostřed na vnitřní straně tupouhle neb zoubkovitě rozšířené a v apikální části lehce vykrojené. Oči jsou u tohoto druhu plošší, příčná rýžka na klypeu schází úplně neb jest jen slabě naznačena, krovky jsou poměrně ploché a skoro paralelní.

Všechny zde uvedené druhy včetně *Haptoderotapinus Matchai* Jedl., shodují se v tom, že na hlavě jest vyvinuta jen zadní orbitální štětička (seta), zjev to u *Pterostichinů* velmi vzácný a systematicky důležitý, který už sám opravňuje oddělení této velmi homogenní skupiny od velkého rodu *Pterostichus* jako samostatný rod a to tím spíše, že jak je dnes zřejmo, nelze udržeti velký rod *Pterostichus*, zahrnující mnohé nesourodé subgeny, z nichž některé mají rozhodně platnost samostatných rodů. Po této stránce plně souhlasím s Jeannelem, jenž nedávno oddělil rod *Haptoderus* od ostatních *Pterostichů* (Rev. France Ent. IV., 1937, p. 9—11*). Podobně jest dnes uznáván za samostatný

*) Naprosto však není možno souhlasiti s názorem Jeannelovým, že *Haptotapinus* náleží jako podrod k rodu *Stomis* (Conf. Jeannel, Faune de France 40, Coleop. carab. 2 part., 1942, p. 739—740), k němuž tento autor zařadil jako podrody i *Orites*, *Pedius* a *Lagarus*. Při tom v klíči (p. 140) uvádí Jeannel mylně, že *Orites*, *Haptotapinus* a *Stomis* se liší od ostatních podrodů rodu *Stomis* (sensu Jeannel) tím, že jim chybí

rod i *Tapinopterus* Schaum., jemuž chybí štětička v zadních rozích štítů. Je zajímavé, že závažnost mnohých těchto systematických znaků postřehl již Reitter a reklamoval pro takové systematické celky *Pterostichinů* platnost rodů. V tomto smyslu popsal plným právem i rod *Haptotapinus*, stanovený na druh *crassiusculus* Chaud., kterýžto druh byl do té doby neprávem zařazován k rodu *Tapinopterus* (Conf. Cat. Coleopt. Europae et Caucasi edit. III., 1883, p. 21). Reitter postřehl dobře základní znaky dělicí druh *crassiusculus* od druhů příbuzných s rodem *Tapinopterus* ve své diagnose rodu *Haptotapinus*, jíž cituji v původním znění v latinském textu. Reitterova diagnosa vystihuje dobře důležité charaktery druhu *crassiusculus*, až na to, že i u tohoto druhu jest ve třetím mezirýží, správněji ve druhé rýze, zadní pořová tečka vyvinutá, bývá však málo zřetelná a je posunuta silně na zad a byla Reitterem přehlédnuta. Ovšem zařazením dalších druhů do tohoto rodu je nutno, jak ukáží později, tuto diagnosu poněkud upravit.

V roce 1930 (Čas. Čes. Spol. Ent. XXVII., p. 22—23) popsal Jedlička, jak jsem se již výše zmínil, *Pterostichus Matchai*, kterého zařadil do nového podrodu *Haptoderotapinus*. Jedlička postřehl dobře blízkou příbuznost svého nového subgeneru s Reitterovým *Haptotapinus* a rozlišil oba od sebe následujícím způsobem:

1. Gewölbt, Clypeus vorn mit tiefer Querfurch, Augen gewölbt, Kopf hinter den Augen stärker verengt, Halsschild am Vorderrande sehr schwach ausgeschnitten, an den Seiten bis zu den Hinterecken gleichmässig gerundet. Basis viel schmaler, als der Vorderrand *Haptotapinus* Reitt.
2. Flächen, Clypeus ohne Querfurch, Augen klein, ganz flach, aus der Kopfwölbung nicht vorragend, Hals daher dick, Vorderrand des Halsschildes stark ausgeschnitten, Vorderecken spitzig vorragend, Halsschild schwach herzförmig, vor den Hinterecken etwas ausgeschweift, Basis breiter als der Vorderrand *Haptoderotapinus* Jedl.

V roce 1932 (Col. Rundsch. Bd. XVII., p. 211), popsal J. Müller, jak jsem se již výše zmínil, 2 nové druhy rodu *Haptotapinus* Reitt., z nichž první *Haptotap. Reissi*, má štít před zadními rohy slabě, ale zřetelně vykrojený. U druhého druhu *Haptotap. odontocnemis* schází pak neb je jen slabě naznačena příčná rýžka na clypeu a oči jsou značně ploché. Jen slabě naznačenou rýžku na clypeu má i mnou popsáný *Haptotap. oblongoparallelus*. (Conf. Čas. Čes. Spol. Ent. 1932, p. 32—33), jenž se mimo to vyznačuje i neovroubeným prosternálním výběžkem. Všecky tyto zde jmenované druhy tvoří společně s druhem *crassiusculus*, *bithyniensis* m., *Všetečkai* m. homologickou skupinu blíže příbuzných druhů. Naproti tomu *Haptoderotapinus Matchai* Jedl. stojí od nich systematicky značně dále a i když ze znaků, které uvádí Jedlička, nelze některých k rozlišení subgeneru použít, jsou tu ještě důležité znaky na kopulačním orgánu samečů, které opravňují oddělení středobalkánský, zřejmě reliktní druh *Matchai*, od skupiny maloasijských mezi sebou blíže příbuzných druhů (*Haptotapinus* Reitt. s. str.) a zařadit jej jako podrod *Haptoderotapinus* Jedl. do rodu *Haptotapinus* Reitt.

porové tečky v třetím mezirýží krovek. U *Orites negligens* jsou většinou všechny tři porové tečky i se setami dobře vyvinuty a u *Haptotapinus* mají všechny druhy v druhé rýze vzadu zřetelnou porovou tečku. Špička penisu jest sice u druhů rodu *Haptotapinus* podobně jako u *Stomis*, *Orites*, *Pedius* a *Lagarus* vždy poněkud do prava zahnutá avšak ostatními systematickými znaky liší se *Haptotapinus* od výše jmenovaných tak podstatně, že je nutno jej pokládati za samostatný rod, který se krátkými episterny zadohrudí a jedinou supraorbitální setou od všech rodů zahrnutých Jeannelem do tribu *Pocilini* zřetelně odlišuje.

Na základě toho, co bylo výše řečeno, můžeme pak charakterisovati rod *Haptotapinus* takto:

Velikost 4,5—6,5 mm. Tvar buď široký (*Haptoderotapinus*) neb více či méně protáhlý (*Haptotapinus* s. str.). Hlava poměrně krátká, skoro kvadratická, u *Haptoderotapinus* velmi široká, s jedinou, a to zadní supraorbitální setou. Klypeus za předním okrajem s více či méně zřetelnou příčnou rýžkou neb bez ní. Oči poměrně malé, klenuté neb ploché. Hlava za očima jen nepatrně zúžená neb takřka nezúžená. Tykadla poměrně krátká, nepřesahující neb sotva přesahující basi štítu, s prvními třemi články hladkými, bez chloupků. Poslední článek palpů ke špici zúžený, na špici buď úzce uťatý neb zaokrouhlený. Štít tvaru trapezoidního, s jedinou setou po každé straně a s jednou v zadních rozích, se stranami před basi buď nevykrojenými neb jen slabě vykrojenými (*Haptoderotapinus* a *Haptotap. Reissi* J. Müller), vpředu buď mírně stejnoměrně vykrojen (*Haptotapinus* s. str.) neb hluboce vykrojený se silně vyčnívajícími předními rohy (*Haptoderotapinus*), zadní rohy obyčejně tupouhlé, na špici poněkud zaokrouhlené, zřídka zoubkovitě vyčnívající (*Haptoderotapinus*), base užší než přední okraj, jen u *Haptoderotapinus* širší než přední okraj. Prostranný výběžek ovroubený neb neovroubený. Metepisterna krátká, nejvýše tak dlouhá jako široká, obyčejně však kratší délky, většinou řídce, avšak zřetelně tečkovaná, u *odontocnemis* J. Müll. skoro hladká. Krovky dosti hluboce rýhované, v rýhách více či méně zřetelně tečkované, rýhy na okrajích stejně hluboké jako rýhy vnitřní, druhá krovčná rýha s jednou tečkou, a to zadní, silně dozadu posunutou. Skutellární rýžka chybí, neb je jen rudimentální, slabounce naznačená v druhém mezirýží, skutellární tečka chybí vždy. Poslední abdominální segment jednoduchý u obou pohlaví, u samců po každé straně s jedinou, u samic se dvěma setami. Nohy poměrně krátké, silné, stehna uprostřed ztlustlá, zadní holeně samců skoro rovné neb slabounce zakřivené, uprostřed většinou jednoduché, zřídka (u *odontocnemis*) tupouhle až zoubkovitě rozšířené. Onychia svrchu s normálním párem štětiček, vespod hladká. Apikální část penisu zahnutá do prava.

Oba subgeny lze rozlišiti takto:

- 1 (2) Tvar těla široký. Hlava velmi široká. Klypeus bez příčné rýžky. Oči úplně ploché, nevyčnívající, krk široký. Štít na předním okraji hluboce vykrojen, přední rohy vyčnívající po stranách hlavy, na basi širší než vpředu, před zadními rohy slabě, ale zřetelně vykrojen, zadní rohy poněkud zoubkovitě vyčnívající. Penis velmi silný, s velmi krátkou špičkou. Zeměpisné rozšíření: Endemit na macedonských pohořích Jakupica planina a Perister u Bitolje. **Haptoderotapinus** Jedl.
- 2 (1) Tvar těla užší, více méně podlouhlý. Hlava nepříliš široká. Klypeus většinou s příčnou rýžkou za předním okrajem, tato někdy jen slabá neb úplně chybí (*odontocnemis*). Oči většinou klenuté, řídčeji skoro ploché. Krk většinou slabě naznačen. Štít na předním okraji jen mělce vykrojen neb skoro rovný, přední rohy málo vyčnívající, na basi užší než na předním okraji, před zadními rohy nevykrojený, řídčeji (jen u *Reissi*) slabě vykrojen, zadní rohy tupouhlé, nevyčnívající, obyčejně poněkud zaokrouhlené. Penis štíhlejší, s více či méně protaženou špičkou. Zeměpisné rozšíření: Druhy vesměs maloasijské, endemické na jednotlivých pohořích, jen druh *crassiusculus* zasahuje na přilehlou evropskou část Bosporu. **Haptotapinus** Reitt. s. str.

Subgenus *Haptotapinus* s. str. je rozšířen v horách západnější části Malé Asie v několika druzích, jejichž počet se asi ještě zvětší. Druh *crassiusculus* Chaud. zasahuje jako mnohé petrofilní druhy Carabidů maloasijských (na př. *Haptoderus acrogonus* ssp. *properans* Chaud., *Trechus byzantinus* Apf., *Trechus subnotatus* ssp. *asiaticus* Jean. a j.) i na evropský břeh Bosporu, kde byl sbírán na známé lokalitě Belgrader Wald u Cařihradu. Zdá se, že inklinuje k tvoření lokálních ras. Typická forma je právě asi ona evropská se štítem vpředu silněji vykrojeným. Jí velmi blízká forma žije na Alem-Daghu na východ od Bosporu ležícím, na níž možno vztahovati název ssp. *daghensis* Jedl. a pravděpodobně sem náleží i exempláře ze Sultan-Daghu uváděné Jedličkou. Poněkud menší, klenutější, tmavěji zbarvená forma jest ssp. *goekensis* Jedl. z pohoří Goek-Dagh na jihovýchod od Bosporu ležícího. Exempláře z bithynského Olympu liší se však již od předchozích forem specificky tvarem kopulačního orgánu samců a je nutno je pokládati za samostatný druh, který nazývám *Haptotap. bithyniensis* m. Tomuto tvarem kopulačního orgánu samců podobný, avšak jinak od něho značně odchylný, je druh *oblongoparallelus* Mař. z pohoří Ilgaz-Dagh v Paphlagonii (na sever od Ankary), kde byl sbírán Drem V. Staňkem v hořéním pásnu lesa. Dr. J. Müllerem připomenutá forma z frygického Tauru (Ak-Dagh), kterou tento autor pokládal za lokální formu druhu *crassiusculus* Chaud., jest samostatným druhem, který nazývám *Hapt. Vsetečkai* m. Tvarem kopulačního orgánu samce blíží se tento druh více druhům *oblongoparallelus* Mař. a *bithyniensis* m. Rovněž Müllerem jako rasa druhu *crassiusculus* popsáný *Haptotap. Reissi*, jest dobrým samostatným druhem, žijícím ve vyšších polohách pohoří Dipojras v pisidském Tauru. Nejvíce vzdálen systematicky této skupině druhů je Müllerem popsáný *Haptotap. odontocnemis*, u něhož mají samečkové holeně zadních noh uprostřed na vnitřní straně zoubkovitě rozšířené. Druh tento byl objeven Weiratherem rovněž ve vysokých polohách (2000—2300 m n. m.) pisidského Tauru, zvláště v oné části pohoří Barla zvané Gelindschik-Ana, kde žije nivikolně pod kameny u sněžných polí.

Jediný macedonský druh rodu *Haptotapinus* (*Matchai* Jedl.), byl objeven p. rytmistrem Matchou na Jakupici a Peristeru. Zdá se, že jest endemitem jen těchto dvou pohoří. Sbírán zde později i Rambouskem (dokladový exemplář ve sbírce Jurečkové) a ve větším množství (asi 40 exemplářů) nalezen opět v roce 1937 na Jakupici planině Drem Purkyněm, Drem Kodymem a Drem Matějkou. Jak jsem se již výše zmínil, je tento druh systematicky dosti vdálen od ostatních zástupců tohoto rodu a lze jej proto dobře zařaditi do zvláštního subgeneru *Haptoderotapinus*, který na tento druh ustanovil Jedlička. Jak vysvítá z geografického rozšíření jednotlivých druhů, zdá se, že původ tohoto rodu lze označiti jako egejský.

Haptotapini, quos subgenus generis *Stomis* efficere clarissimo Jeannel (Faune de France 40, Coleop. carab. 2part. 1942, p. 739—740) non concedo, sunt Coleoptera omni ratione notatu dignissima, discrepant enim a ceteris *Pterostichinis* manifestissime capite seta supraorbitali utrinque unica instructo, a *Poecilinis* (sensu Jeannel) praeterea metepisternis brevibus, longitudine brevioribus differunt.

Prima huius generis species a clarissimo Chaudoir iam anno 1868 in L'Abeille Tom. V. p. 240—241 uti *Feronia* subgs. *Tapinopterus crassiusculus* modo sequenti descripta est:

»Long. 5 mm. Une femelle. A la première vue elle ressemble un peu à la *pussila*, mais en réalité elle en diffère beaucoup; par son prosternum

rebordé entre les hanches, elle rentre dans se groupe, mais elle se fait remarquer par sa forme épaisse et la convexité des élytres. Tête assez petite, à peu près carrée, aussi longue que large, un peu remflée à sa base, assez convexe, lisse, avec deux fortes impressions entre la partie antérieure des yeux; ceux-ci un peu sailants, assez petits, enclavés en dessous dans la saillie de la joue. Antennes atteignant à peine la base du pronotum, assez courtes et minces; le premier article presque aussi long que les deux suivants réunis, tous les autres égaux en longueur, excepté le second qui est d'un soupçon plus court, les 2e, 3e et 4e subconiques, les suivants en carré à peine plus long que large, les 8 derniers pubescents (le dernier manque). Pronotum des deux tiers plus large que la tête, un peu moins long que large, en carré légèrement rétréci postérieurement, assez fortement et également échancré au bord antérieur, avec les angles assez écartés des côtés de la tête, un peu avancés et peu arrondis au sommet; les côtés modérément mais uniformément arrondis sur toute leur longueur, et tombant un peu obliquement sur la base qui est coupée carrément; les angles postérieurs un peu obtus, sans dent, à peine arrondis au sommet; le dessus très lisse, assez convexe, sans vestige d'impressions transversales; ligne médiane distincte, effacée aux débuts; de chaque côté de la base, une fossette linéaire bien marquée qui n'atteint pas le bord postérieur; rebord latéral extrêmement fin. Elytres à peine plus longues que la tête et le pronotum réunis, un peu plus larges que celui-ci, à la base duquel elles adhèrent exactement; en oval assez court, tronqué carrément à la base; épaules arrondies, sans dent; côtés décrivent d'abord derrière celles-ci une courbe assez sensible, suivie, d'un espace droit, court, après lequel la courbe continue sans sinuosité jusqu'à l'extrémité qui semble légèrement tronquée; la partie la plus large et un peu au-delà du milieu; angle sutural droit, le dessus très-bombé et descendant assez rapidement vers l'extrémité, stries fortes et distinctement ponctuées, point de rudiment préscutellaire; intervalles assez convexes, lisses, avec un seul point placé sur le troisième, assez près de l'extrémité; série submarginale bien distincte, un peu interrompue vers le milieu. Dessous du corps lisse, côté de l'abdomen subrugueux; pattes fortes et courtes. Couleur d'un brun-noirâtre; antennes, palpes et pattes ferrugineux. Elle m'a été communiquée par M. Baudi comme venant de Turquie; il l'avait reçue de M. Frivaldszky sous le nom de *pygmaeus*.«

Clarissimus Reitter anno 1886 in hanc speciem genus *Haptotapinus* instituit (Wiener Ent. Zeit. V, 1886, p. 170, 174), quod genus ut sequitur delimitavit:

»Corpus oblongum, convexum. Caput parvum, oculis mediocribus, ante oculos seta singula instructum, clypeus discretus, antice transversim fossulatus. Antennae thoracem vix superantes, articulis tribus basalibus laevibus. Thorax latitudine haud brevior, medio canaliculatus, utrinque basi unistriatus, lateribus aequaliter rotundatus, antice et angulis posticis unisetosus, angulis anticis prominulis. Elytra ovalia, novem striata, striis punctatis, interstitio tertio punctis maioribus nullis, striola scutellari haud insculpta. Prosternum apice marginatum. Episternis metathoracis latitudine vix longioribus. Typus: *Tapi-nopterus crassiusculus* Chaud. aus der Türkei und dem Balkangebirge.«

Multo post clar. Jedlička in Acta Soc. Ent. Čech. XXVII, 1930, p. 22—23 alteram, unica seta supraorbitali insignatam novam speciem *H. Matchai* ex Macedonia montibus Golešnica (Jakupica) et Peristeri descripsit eique locum

in systemate Pterostichinarum omni iure in affinitate speciei *crassiusculus* Chaud. assignavit et eam in novum subgenus *Haptoderotapinus* Jedl. introduxit. Quod subgenus ab *Haptotapino* Reitt. modo sequenti secrevit.

1. Gewölbter, Clypeus vorn mit tiefer Querfurche, Augen gewölbt, Kopf hinter den Augen stärker verengt, Halsschild am Vorderrande sehr schwach ausgeschnitten, an den Seiten bis zu den Hinterecken gleichmässig gerundet, Basis viel schmärer als der Vorderrand..... **Haptotapinus** Rtrr.
2. Flächen, Clypeus ohne Querfurche, Augen klein, ganz flach, aus der Kopfwölbung nicht vorragend, Hals daher dick, Vorderrand des Halsschildes stark ausgeschnitten, Vorderecken spitzig vorragend, Halsschild schwach herzförmig, vor den Hinterecken etwas ausgeschweift, Basis breiter als der Vorderrand..... **Haptoderotapinus** Jedl.

Posterius idem auctor in Acta Soc. Ent. Čech. 1938, p. 102—103 speciem *Matchai* uti synonymum speciei *crassiusculus* Chaud. assignavit speciemque apud auctores Reitter, Apfelbeck etc. uti *crassiusculus* consideratam, de novo uti *Haptotapinus daghensis* descripsit eique rassam novam ssp. *goekensis* attribuit. Descriptio originalis speciei *crassiusculus* a clarissimo Chaudoir data (Conf. supra) autem etiam in nonnullis characteribus a specie *Matchai* Jedl. sat manifeste discedit, ut iam Jedlička ipse commemoravit. Ita longitudo apud Chaudoir in *crassiusculo* est 5 mm, in *Matchai* Jedl. autem semper 6—6.5 mm (specimina 40 ex loc. class. examinavi); anguli postici pronoti »un peu obtus« — in *H. Matchai* anguli postici pronoti semper denticuliforme-producti, latera ante angulos posticos utrinque leviter sed distincte sinuata sunt.

Quam ob rem, synonymicam huius speciei, ut apud Jedlička commemorata est, haud definitam esse existimo.

Clar. Müller in Col. Rundschau Bd. XVII., p. 211 scripsit: »Glücklicherweise befinden sich im Berliner Museum 2 alte Frivaldszkysche Exemplare, die mir Prof. Kuntzen gütigst zur Untersuchung vorlegte. Sie tragen die Etikette »pygmaeus Friv. — Asia minor Friv.« und sind daher wohl sicher als die echte *Feronia crassiuscula* Chaud. anzusehen. Sie sind klein, dunkelbraun, bloss 4.5 mm lang.

In collectione entomologica Musei Pragae specimen unicum cum localitate »Turcia« conservatur, quod specimen in nullo caractere speciali a descriptione Chaudoiri discrepat et sine dubio cum *Hapt. crassiusculus* Chaud. vero, identicum est. Pronotum est in hoc specimine antice modice et regulariter sed distincte excisum, anguli antici igitur sat prominuli, anguli postici obtusi, striae elytrorum profundae, distincte punctatae, interstitia modice convexa. Simillimus huic specimini est exemplarium ex Alem-Dagh (♂), quod ab eo solum modo pronoto antice paulo minus exciso discrepat, in ceteris est hoc specimen paulo minor cum capite paulo angustiore (quod in speciminibus minoribus apud *Pterostichinis* saepius accedit).

Quae cum ita sint, *Haptotapinum crassiusculum* apud auctores Reitter, Apfelbeck, Müller etc. identicum esse cum specie a clar. Chaudoir descripta, specimina autem ex monte Alem-Dagh rassam localem huius speciei efficere posse concedo. Penis in hac forma est simile, ut in ssp. *goekensis* Jedl. formatus, id est: in parte apicali vix curvatus. Specimina ex monte Olympo in Bithynia a formis supra commemoratis in nonnullis characteribus specialibus, imprimis autem specificis in forma penis discrepant et pertinent ad speciem propriam, quam *Haptotapinus bithyniensis* m. nomino. In hac nova specie penis est in parte apicali duplo undulatum curvatus, simile ut in *Hapt. oblongoparal-*

lelo Mař. ex montibus Ilgaz-Dagh in Paphlagonia et in *Haptotap.* *Všetečkal* m. ex monte Ak-Dagh in Phrygia, a quibus *H. bithyniensis* autem forma styli dextri, qui pone basim fortiter dilatatus est specificè differt. Accedunt duae a clar. Müller in Col. Rundsch. Bd. XVII, 1931 (1932), p. 211—212 descriptae species, quarum primam *Hapt. Reissi* rassam geographicam speciei *crassiusculus* Chaud. efficere clarissimo J. Müller non concedo, eminet enim nonnullis signis specificis et est sine dubio species autonoma, bene distincta, ut in descriptione speciali fusius expono. Altera a clar. Müller ex montibus Tauri pisi-dici (Barla-montes, Gelindschik-Ana) descripta species, *Haptotap. odontocnemis*, a ceteris congeneribus tibiis posticis maris medio dilatatis, clypeo vix vel haud transverse sulcato, oculis planioribus, peni apice dilatato valde discrepat.

Nominandae sunt igitur in genere *Haptotapinus* Rtrr. iam 7 species, quarum *Haptotapinus Matchai* Jedl., ut iam supra commemoravi, manifestissime a ceteris speciebus huius generis discrepat et omni iure in subgenus proprium *Haptoderotapinus* Jedl. dictum introducta est. Species haec habitat in Macedonia montibus Golešnica et Peristeri. Ceterae sex inter se procul dubio proximae, attamen insignibus manifestissimis invicem discedentiae species habitant in alpibus exiguae partis Asiae minoris occidentalis et centralis atque meris superioribus zonis propriae esse videntur, species *crassiusculus* etiam in ripa europea Bospori habitat.

Essentialibus huius generis insignibus, nondum ordine recensitis haec fusius expono.

Genus *Haptotapinus* Rtrr.

Antennae fortiusculae, haud longae, prothoracis basim nunquam valde superantes, filiformes, ad apicem subcompressae, articulis tribus basalibus glabris.

Palpi labiales articulo penultimo setis duabus instructo. Palpi maxillares articulo ultimo subcylindrico, longitudinem praecedentis distincte superante, apicem versus angustato, in apice subtruncato, sive fere subacuto.

Caput subquadratum, seta supraorbitali utrinque unica (postica) instructum, oculis sat parvis plus minusve convexis vel fere aplanatis, collo pone oculos parum sive haud constricto, strigis frontalibus profunde impressis retrorsum divergentibus, clypeo antice recte, sive fere recte, truncato, pone marginem anticum plus minusve fortiter transversim sulcato, sive haud sulcato, labro subquadrangulare, apice plus minusve laevissime emarginato, sex-ciliato. Mandibulae sat crassae, omnino breves. Mentum lobis lateralibus valde rotundatis, dente medio bifido, latiusculo, in specie *Matchai* hoc dente parum bifido.

Pronotum longitudine plus minusve latius, lateribus antice rotundatum, basim versus plus minusve angustatum, in basi quam antice angustius (*Haptotapinus* s. str.); sive ad basim haud angustatum, in basi quam antice latius (*Haptoderotapinus*), ante angulos posticos plerumque haud constrictum, rarius modice constrictum, angulis posticis obtusis sive modice denticuliformiter prominulis, margine antico medio sive modice regulariter exciso, sive profunde exciso, utrinque ad angulum anticum sinuato angulisque anticis valde prominulis (*Haptoderotapinus*), striga antebasali utrinque unica, sat profunde impressa, linea media tenui, antice posticeque plerumque abbreviata; margine laterali integro, vix reflexo, seta marginali utrinque unica setaque postangulari utrinque instructa.

Scutellum breve triangulare.

Elytra plerumque oblongo-ovata sive oblongo-elongata, lateribus rotundatis sive subparallelis, rarius valde lata (*Haptoderotapinus*), in basi marginata, fortiter striata, in striis plus minusve distincte punctata, stria secunda puncto maiore unico in parte postica positò instructa; stria iuxta-scutellari defficiente sive perparum indicata.

Prosternum subтус leviter et sparse punctatum, sive fere impunctatum, processu intercoxali apice marginato sive imarginato. Metepisterna lata, longitudine plus minusve breviora, plus minusve fortiter punctata.

Abdomen segmento ventrali ultimo utroque in sexu simplici, ad marginem posticum utrinque in mare solo, in femina duobus, punctis setigeris praedito.

Pedes fortiusculi. Trochanteres postici modice elongati, dimidia femora haud vel vix superantes. Femora crassiuscula vel incrassata, secundum marginem inferiorem saltem duobus punctis setigeris praedita. Tibiae anticae ad apicem fortiter dilatatae, tibiae posticae maris nonnumquam perparum subcurvatae, sive fere rectae, simplices, sive rarissime in medio denticulatim dilatatae (*H. odontocnemis*).

Tarsi supra glabri, articulo ultimo subtus glabro, tarsi postici articulo basali plus minusve sulcato, sive fere laevi. Tarsi antici maris tribus articulis primis fortiter dilatatis, cordiformibus, subtus squamuligeris.

Penis omnino robustus, fortiter curvatus, parte apicali diverse formata, plerumque plus minusve elongata et dextrum versus recurvata, rarius brevissima (*Haptoderotapinus*), stylo dextro brevi, pone basim minutissime dilatato, rarius vix vel haud dilatato.

Quod genus, imprimis seta supraorbitali utrinque unica insigne, forma corporis generi *Haptoderus* (sensu Jeannel) appropinquare mihi videtur, etsi ab eo nonnullis characteribus specificis discrepat et sine dubio genus proprium *Pterostichinarum* similiter ut *Tapinopterus*, *Abax* etc. efficit.

Species huius generis habitant in regionibus Aegeidis septentrionalis. Species subgeneris *Haptotapinus* s. str. Asiae minori occidentali propriae sunt. *Haptotapinus crassiusculus* Chaud. etiam in ripa europaea Bosphori habitat (Belgrader Wald), species haec inclinationem ad rassas locales efficiendas demonstrat, specimina de monte Alem-Dagh ad subspeciem *daghensis* Jedl., illa de monte Goek-Dagh ad rassam *goekensis* Jedl. pertinent. In monte Olympos in Bithynia *Haptotapinus bithyniensis* m. habitat, in montibus Tauri Phrygiae incolit *Haptotap. Vseteckai* m. De zona superiore montium Ilgaz-Dagh in Paphlagonia *Haptotap. oblongoparallelum* descripsi. Ex montibus Tauri pisi-dici species *Reissi* (Dipojras-montes) et *odontocnemis* (Barla, Gelindschik-Ana montes) a clar. J. Müller descriptae sunt, quae ambae in zonis superioribus montium, praecipuae sub lapidibus ad niveos habitant. Unica species subgeneris *Haptoderotapinus* (*Matchai* Jedl.) endemica esse in Macedoniae montibus Jakupica planina (Golešnica) et Peristeri (ad Bitolja) mihi videtur. (Conf. Mařan Sborník Ent. odd. Nár. Mus. v Praze 1939, XVII, p. 138, 140, 147).

Tabula diagnostica specierum.

- 1 (12) Statura plus minusve angusta. Caput subquadratum; clypeus pone marginem anticum plus minusve distincte transverse sulcatus, rarissime haud sulcatus (in *odontocnemis* Müll.), oculis semper plus minusve prominulis, collo vix constricto. Pronotum antice solum modo modice excisum, angulis anticis parum vel vix prominulis, in basi quam antice angustius, ante angulos posticos plerumque haud sinua-

tum, rarius (*Reissi*) modice sinuatum, angulis posticis plus minusve obtusis, nunquam ad latera prominulis. Penis in medio parum vel vix dilatatus, apice longiore, curvato, sive subcurvato. Species ex Asia minore et ex regionibus ad Bosphorum sitis.

- 2 (11) Tibiae posticae maris in medio simplices, haud dilatatae, oculi plus minusve convexi, elytra interstitiis et in feminis plus minusve convexis.

- 3 (4) Species maior. Long. 6—6,5 mm. Pronotum ante angulos posticos parum sed distincte sinuatum. Clypeus leviter transverse sulcatus. Processus prosternalis laevissime marginatus. Penis sat robustus in parte apicali duplo undulatum curvatus, parte apicali (visu supra) latissima, apice ipso late rotundato, stylus dexter pone basin fortiter dilatatus, dein sensim attenuatus, in parte media et antepicali lateribus parallelis, perparum curvatus. *Taurus pisidicus*.

Haptotapinus Reissi J. Müll.

- 4 (3) Species minores. Lon. 4—5,5 mm. Pronotum usque ad angulos posticos rotundatim attenuatum.

- 5 (10) Penis in parte apicali distincte duplo undulatum curvatus.

- 6 (9) Processus prosternalis apice haud marginatus, elytra oblongo-elongata, lateribus in medio fere parallela. Species rufo-brunneae. Stylus dexter pone basin modice dilatatus.

- 7 (8) Minor. Long. 4,5—5 mm. Pronotum latius, elytra fortius striata, in striis fortius punctata. Penis visu supra in parte apicali brevius et multo latius. *Palphagonia, Ilgaz-Dagh*.

Haptotapinus oblongoparallelus Mař.

- 8 (7) Maior. Long. 5,4 mm. Pronotum longius, elytra levius striata in striis levius punctata. Penis visu supra in parte apicali longius angustiusque. *Phrygia, Ak-Dagh*.

Haptotapinus Vřetečkai m. nov.

- 9 (6) Processus prosternalis apice distincte marginatus, elytra oblongo-ovata, lateribus rotundatis. Stylus dexter pone basin fortiter dilatatus. Obscure-brunneus usque nigrescens. Long. 4,5—5 mm. *Bit-hynia, Olympus ad Brussa*.

Haptotapinus bithyniensis m. nov.

- 10 (5) Penis in parte apicali haud undulatum curvatus, solum modo in apice simplice subtus subcurvatus. Processus prosternalis apice fortiter marginatus. Elytra breviter lateribus plus minusve rotundatis, fortiter punctata, interstitiis convexioribus. *Bosporus* (Turcia loc. class.)

Haptotapinus crassiusculus Chaud.

- A (B) Pronotum antice fortius excisum cum angulis anticis fortius prominulis, maior, latius, modice convexus. *Bosporus*.
..... *Haptotap. crassiusculus crassiusculus* Chaud.

- B (A) Pronotum antice perparum excisum, angulis anticis parum prominulis.

- C (D) Maior, latior, minus convexus rufo-brunneus. Asia min. occidentalis, *Alem-Dagh*.

Haptotapinus crassiusculus daghensis Jedl.

- D (C) Minor, angustior convexiorque, obscure brunneus. Asia minor occidentalis, *Goek-Dagh*.

Haptotapinus crassiusculus goekensis Jedl.

- 11 (2) Tibiae posticae maris in medio denticulatim dilatatae. Oculi subplani. Elytra interstitiis in feminis haud convexis. Clypeus pone marginem anticum vix vel haud transversim sulcatus. Long. 4,5—5 mm. *Taurus pisidicus*, Barla, Gelindschik-A. n. a.
Haptotapinus odontocnemis J. Müll.
- 12 (1) Statura lata. Caput latum fere quadratum. Clypeus nullo modo transverse sulcatus. Oculi plani, haud prominuli. Collo haud constricto. Pronotum antice profunde excisum, angulis anticis valde prominulis, in basi quam antice latius, ante angulos posticos leviter sed distincte sinuatum, angulis posticis ad latera denticulatim prominulis. Penis latus, in medio inaequaliter valde dilatatus, apice brevissimo, simplici. Hic unica species ex Macedoniae montibus *Jakupica* et *Peristeri*. **subg. Haptoderotapinus** Jedl.
Haptoderotapinus Mafchai Jedl.

Haptotapinus (s. str.) crassiusculus Chaud.

Rufescens usque rufo-brunneus, antennis, palpis pedibusque rufescentibus. Caput sat parvum, convexum, utrinque seta supraorbitali unica instructum, oculis modice convexis, parum prominulis, collo vix constricto, striis frontali-bus retrorsum divergentibus, profunde impressis, brevibus. Clypeus antice recte truncatus, pone marginem anticum fortiter transverse sulcatus. Palpis labialibus et maxillaribus articulo ultimo ad apicem attenuato, in apice ipso subacuto. Antennae crassiusculae, omnino breves basim prothoracis vix attingentibus.

Pronotum sat latum, longitudine latius, sed quam in *oblongoparallelus* Mař. angustius et longius, antice modice excisum, angulis anticis parum sive vix prominulis, lateribus antice valde, postice moderatim rotundatis, in parte tertia antica latissimum, ad basim fortius, antrorsum levius attenuatum, in basi quam inter angulos anticos angustius, ante obtusos angulos posticos haud sinuatum, lateribus anguste regulariter marginatis. Linea media anguste impressa, postice et antice abbreviata. Striis antebasalibus (utrinque unica) profundis, ad latera magis quam ad lineam mediam approximatis.

Elytra oblongo-ovata, lateribus rotundata, subconvexa, profunde striata, in striis modice punctata. Interstitia subconvexa, in mare fere glabra, in femina levissime microsculpturata. Stria secunda in parte postica puncto setigero unico instructa. Stria scutellari et puncto scutellari deficientibus. Series umbilicata plerumque ex punctis 12—13 composita (5, 1, 6—7).

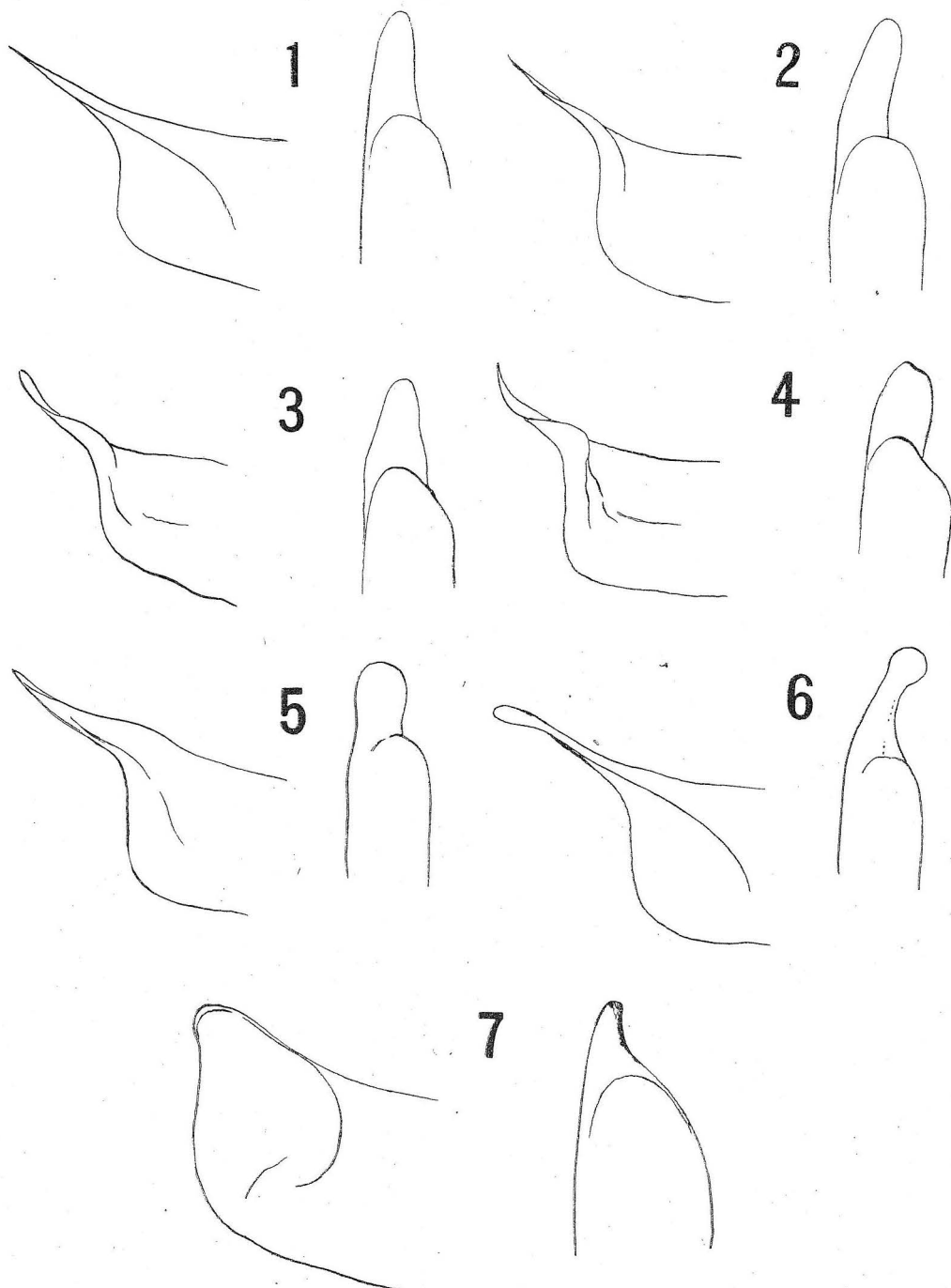
Prosternum fere impunctatum, tantum punctis paucis parum distinctis, praecipue in parte antica episterni instructum, processu intercoxali apice fortiter marginato. Mesosternum in parte constricta sat fortiter punctatum. Metepisterna longitudine distincte latiora, punctis paucis sed fortibus praedita. Abdomen sternito primo et secundo in lateribus parce levius punctato.

Tibiae posticae maris perparum curvatae, in medio nullo modo denticulatae. Tarsi onychiis subtus glabris, articulo tarsorum posticorum extus levissime sive vix sulcato.

Penis in apice vix subtus curvatus (Fig. 1) Stylus dexter pone basim modice dilatatus, parum curvatus.

Long. 4,5—5 mm.

Species haec variat geographice ut videtur sat manifeste. In collectione Musei Nationalis Pragae specimen unicum ♀ cum pronoto antice profundius

Schema samčího kopulačního orgánu, pohled se strany a shora.

1. *Haptotapinus crassiusculus daghensis* Jedl.
2. » *Všetečkai* n. sp.
3. » *bithyniensis* n. sp.
4. » *oblongoparallelus* Mař.
5. » *Reissi* J. Müll.
6. » *odontocnemis* J. Müll.
7. *Haptoderotapinus Mařchai* Jedl.

exsiso, angulis anticis pronoti igitur fortius prominulis conservatur, quod specimen solum modo localitate »Turcia« designatum, cum descriptione a clariss. Chaudoir data, ut iam supra commemoravi sine dubio identicum est, et verissimiliter ex regione ad Bosporum orietur (*Haptotap. crassiusculus crassiusculus* Chaud.).

Specimina de monte Alem-Dagh a clariss. Jedlička uti *Haptotap. daghensis* designata a specimine supra dicto discrepant imprimis pronoto antice perparum exciso, angulis anticis solum modo parum prominulis, quae specimina rassam localem *Haptotap. crassiusculus daghensis* Jedl. dictam, efficere posse concedo.

Alteram rassam de monte Goek-Dagh clariss. Jedlička uti *ssp. goekensis* instituit, specimina duo, quae ante oculos habeo, cum descriptione Jedličkae identica, differunt a *Haptotap. crassiusculo daghensi* longitudine minore, statura convexiore, magis angusta coloreque obscurius brunneo.

Formae geographicae huius speciei igitur modo sequenti dignoscendae sunt:

- 1 (2) Pronotum antice fortius excisum cum angulis anticis fortius prominulis, maior, latior, modice convexus, rufo-brunneus. Turcia, Bosporus..... *ssp. crassiusculus* s. str.
- 2 (1) Pronotum antice perparum excisum angulis anticis parum prominulis.
- 3 (4) Maior, latior, minus convexus, rufo-brunneus. Alem-Dagh..... *ssp. daghensis* Jedl.
- 4 (3) Minor, angustior convexiorque, obscure brunneus. Goek-Dagh..... *ssp. goekensis* Jedl.

Observ. Specimina a clariss. Jedlička ex monte Olympe in Bithynia commemorata ad speciem novam *bithyniensis* m. pertinent. Specimina ex monte Ak-Dagh in Phrygia a clariss. J. Müller uti forma localis *Hapt. crassiusculi* designata ad alteram novam speciem *Hapt. Vseteckai* m. pertinent (Conf. J. Müller Kol. Rundschau Bd. XVII, p. 211). Ambae hic nominatae species discrepant enim in forma penis stylorumque a *Haptotapino crassiusculo* manifestissime et demonstrant affinitatem ad speciem *oblongoparallelus* Mař. ex montibus Ilgaz-Dagh in Paphlagonia.

Materialia examinata: *Haptotap. crassiusculus crassiusculus* Chaud. 1 ♀ »Turcia« in coll. Musei Praeae.

Haptotap. crassiusculus daghensis Jedl. 1 ♂ Alem-Dagh in coll. Musei Praeae.

Haptotap. crassiusculus goekensis Jedl. 2 ♂♂ Goek-Dagh, Bodemeyer legit.

Haptotapinus (s. str.) Vseteckai m. n. sp.

Rufo-brunneus, palpis antennis pedibusque rufis. Caput crassiusculum, subquadratum, utrinque seta spraoitali unica instructum, oculis modice convexus, parum prominulis, collo vix constricto, striis frontalibus brevibus, profundis, retrorsum valde divergentibus. Clypeus antice recte truncatus in parte antica distinctissime transverse sulcatus. Palpis articulo ultimo ad apicem attenuato apice anguste truncato. Antennae sat graciles, basim prothoracis attingentes.

Pronotum latum, longitudine, latius, antice modice excisum, angulis anticis parum prominulis, lateribus rotundatum, ante medium latissimum, ad basim paulo fortius quam antrorsum attenuatum, in basi quam antice angustius, ante angulos posticos haud sinuatum, angulis posticis obtusis, lateribus

anguste regulariter marginatum. Linea media fortiter impressa, antice et postice abbreviata. Striis antebasalibus (utrinque unica) minus profundis, ad latera distincte magis quam ad lineam mediam approximatis, spatione inter striis modice impressa et distincte sat dense subpunctatim strigata.

Elytra oblongo-elongata, lateribus in medio fere parallelis, parum convexa, quam pronotum multo magis quam duplo longiora, minus fortiter striata, in striis modice punctata. Interstitia subplana, stria secunda in parte postica puncto unico instructa. Stria scutellari et puncto scutellari defficientibus. Series umbilicata ex punctis 13—14 composita.

Prosternum ante coxas haud punctatum, episternis glabris, processus intercoxalis nullo modo marginatus. Mesosternum solum modo in parte attenuata punctatum. Metepisterna brevia, longitudine distincte breviora, punctis paucis levibus instructa. Abdomen etiam segmentis primis vix punctatis, fere glabris, sternito ultimo in mare utrinque puncto setigero unico instructo.

Tibiae posticae in medio haud dilatatae, in mare modice subcurvatae. Tarsi onychiis subtus glabris, articulo primo tarsorum posticorum extus tenuiter sulcato.

Penis in parte apicali modice duplo undulatim curvatus (fig. 2.), parte apicali omnino angusta, longa, apice rotundatus. Stylus dexter pone basim modice dilatatus apicem versus sensim attenuatus, regulariter curvatus. Stylus sinister magnus subquadratum rotundatus.

Habitat: Phrygiae Taurus, Ak-Dagh ad Tschivril. Typus in coll. Dr. K. Všeťka Praeae.

Amico carissimo Dr. Karel Všeťka entomologo Pragensi excelenti in honorem denominatus.

Observ.: speciem hanc clariss. J. Müller uti formam localem speciei *crassiusculus* in Kol. Rundschau Bd. XVII., p. 211 commemoravit. *Haptotap. Všeťkai* m. discrepat autem a specie supra dicta specificè forma penis stylorumque, nec non statura angustiore, minus convexa, processu prosternali imarginato, antennis gracilioribus etc. et est species autonoma, cum speciebus *oblongo-parallelo* Mařan et *bithyniensi* Mař. proxime affinis, differt a primo longitudine maiore, elytris minus forte striatis, in striis levius punctatis, pronoto minus lato nec non peni in apice angustiore, in parte apicali minus fortiter undulatim curvato. A *Haptotapino bithyniensi* m. statura minus convexa, elytris longioribus, magis parallelis, colore rufo-brunneo styloque penis dextro solum modo modice dilatato, bene et specificè distinctus.

Haptotapinus (s. str.) bythiniensis m. nov. sp.

Nigrobrunneus, palpis, antennis, pedibusque rufis. Caput crassiusculum, subquadratum, utrinque seta supraorbitali unica (postica) instructum, oculis modice convexis, parum prominulis, collo vix constricto, striis frontalibus brevibus, profunde impressis, retrorsum valde divergentibus. Clypeus antice recte truncatus, in parte antica distincte, plus minusve profunde transverse sulcatus. Palpis articulo ultimo ad apicem attenuato, apice anguste subtruncato. Antennae minus crassiusculae, basim prothoracis attingentes.

Pronotum latum, longitudine latius, antice modice excisum, angulis anticis parum prominulis, lateribus rotundatum, ante medium latissimum, ad basim paulo magis quam antrorsum attenuatum, in basi quam antice paulo angustius, ante angulos posticos haud sinuatum, angulis posticis, obtusis, lateribus anguste regulariter marginatis, linea media anguste impressa, antice plus minusve abbreviata, postice fere usque ad basim distincta. Striis antebasalibus (utrinque

unica) profundis, ad latera paulo magis quam ad lineam mediam approximatis, spatium inter strii haud depressa, haud strigata.

Elytra oblongo-ovata, lateribus rotundata, modice convexa, profunde striata, in striis modice punctata, interstitia subconvexa, in mare fere glabra, in femina distincte isodiametrice microsculpturata. Stria secunda in parte postica puncto unico parum distincto instructa. Stria scutellari et puncto scutellari deficientibus. Series umbilicata ex punctis 13 (5—1—7) composita.

Prosternum ante coxas punctis paucis bene distinctis instructum. Episternis cum punctis disiectis, plus minusve distinctis. Processus prosternalis apice leviter sed distincte marginatus. Mesosternum in parte constricta crebre punctatum, in parte postica impunctatum. Metaepisterna longitudine breviora, punctis paucis fortiter impressis instructa. Abdominis sternito primo et secundo parce sed distincte punctatis, etiamque sternito tertio levissime parce punctato. Sternito ultimo in mare utrinque unisetoso, in femina bisetoso.

Tibiae posticae maris modice curvatae, in medio nullo modo denticulatae. Tarsi onychiis subtus glabris, articulo primo tarsorum posticorum extus leviter sulcato.

Penis in parte apicali duplo recurvatus (fig. 3), parte apicali sat brevi et lata, in apice rotundatus. Stylus dexter pone basim fortiter dilatatus, ad apicem regulariter attenuatus, fere rectus, perparum curvatus, stylus sinister magnus subrotundatus.

Long. 4.5—5 mm.

Habitat: Asia minor, Bithynia, Olympus ad Brussa.

Materialia examinata: 2 ♂♂, 1 ♀. Olympus, Bithynia 1931 Dr. Jureček—H. Jurečková lgt.

Typi et cotypus in coll. Dr. Jureček—H. Jurečková in Mus. Pragae conservantur.

Species haec habitu totali *H. ssp. daghensi* Jedl. valde similis, differt ab eo, pronoto ad basim minus attenuato, basi igitur latiore, colore obscurius brunneo, specificae autem peni in parte apicali duplo recurvato, visu supra in hac parte apicali latiore, in apice latius rotundato, quo caractere *H. oblongoparallelo* Mař. proxime affinis esse videtur, ab eo autem pronoto longiore, elytris lateribus magis rotundatis etc., imprimis autem forma penis et styli dextri specificae discrepat.

Haptotapinus (s. str.) oblongoparallelus Mař.

Obscure brunneus, sive rufo-brunneus, antennis, palpis pedibusque rufis. Caput subquadratum, sat angustum, parvum, convexum, utrinque seta supra-orbitali unica (postica) instructum. Oculis sat parvis, paulo convexis, collo vix constricto, striis frontalibus brevibus, fortiter impressis, retrorsum divergentibus. Clypeus antice recte truncatus, pone marginem anticum solum modice levissime transverse sulcatus. Palpis labialibus et maxillaribus articulo ultimo ad apicem attenuato, in apice ipso anguste truncato. Antennae minus crassae, basim prothoracis superantes.

Pronotum valde latum, omnino breve, longitudine multo latiore antice perparum exciso, lateribus ante angulos posticos haud sinuatis, ante medium latissimum, ad basim fortius, antrorsum levius attenuatum, in basi quam antice angustiore. Lateribus anguste regulariter marginatis, ante medium utrinque seta unica instructa. Linea media modice impressa, postice et antice abbreviata. Striis antebasalibus (unica utrinque) profundis, ad latera magis quam ad lineam mediam approximatis, spatium inter strias haud depressa, fere glabra.

Elytra oblongo-elongata, in medio fere parallela, modice convexa, quam pronoto distincte duplo longiora, profunde striata, in striis distincte fortiter punctata. Interstitia modice subplanatim convexa, in femina planiora, in mare fere glabra, in femina distincte microsculpturata. Stria secunda in parte postica puncto setigero unico instructa. Stria scutellari defficiente sive valde rudimentali levissime indicata. Puncto scutellari defficiente. Series umbilicata ex punctis 13—15 composita.

Prosternum fere impunctatum, tantum punctis levissimis, vix distinctis ante coxas et in episterno disiectis instructum. Processus prosternalis apice imarginatus. Mesosternum solum modo in parte constricta punctatum. Met. episterna longitudine latiora. Abdomen sternito primo et secundo punctis paucis indistinctis, sternito ultimo in mare utrinque unisetoso, in femina bisetoso.

Tibiae posticae in medio nullo modo denticulatae. Tarsi onychiis subtus glabris, articulo primo tarsorum posticorum extus vix sulcato.

Penis in parte apicali fortiter duplo undulatim curvatus, apice omnino lato, parum prolongato. Stylus dexter pone basim haud dilatatus angustus, sat fortiter recurvatus.

Long. 4.5—5 mm.

Habitat: Asia minor, Paphlagonia, Montes Ilgaz-Dagh, in zona superiore silvae.

Typi et cotypi in coll. Musei Pragae.

Hapt. ssp. daghensi Jedl. similis, ab eo autem pronoto brevior, elytris angustioribus, in medio fere parallelis, ad apicem fortius attenuatis, in striis fortiter punctatis, antennis longioribus gracilioribusque, sulco transversali in clypeo levior, nec non processu prosternali apice haud marginato penique in parte apicali duplo undulatim curvato specificè divergens. A *Hapt. Vseteckai* m., cui proxime affinis, differt pronoto brevior, statura minore, peni apice latiore, elytris fortius striatis.

Haptotapinus (s. str.) Reissi J. Müll.

Rufo-brunneus, antennis, palpis pedibusque rufis. Capite subquadrato, sat brevi, parum convexo, utrinque solum seta supraorbitali unica (postica) instructo, oculis omnino parvis, parum prominulis, collo pone oculos haud constricto, striis frontalibus fortius impressis, retrorsum distincte divergentibus. Clypeus in medio vix distincte subsinuatus, pone marginem anticum leviter transverse sulcatus, solum indistincte microsculpturatus; parce microscopice punctulatus. Palpis maxillaribus et labialibus articulo ultimo ad apicem attenuato, in apice subacuto. Antennis omnino brevibus, basim prothoracis attingentibus.

Pronotum sat latum, longitudine latius, antice fere recte truncatum, angulis anticis vix prominulis, lateribus moderatim rotundatum, antrorsum levius, ad basim fortius attenuatum, in basi quam inter angulos anticos angustius, ante angulos posticos utrinque modice sed distincte sinuatum, angulis posticis subobtusis, vix prominulis, utrinque stria antebasali unica, ad marginem magis quam ad lineam mediam approximata, inter has strias modice transverse impressum. Linea media tenui, antice et nonnunquam et postice abbreviata.

Elytra parum convexa, suboblonga, latitudine fere duplo longiora, in medio latissima, apice rotundata, sat fortiter striata, in striis modice punctata, interstitiis fere subplanis, in femina distincte, in mare minus distincte, isodiametricè microsculpturatis, stria secunda in parte postica puncto unico in-

structa. Stria scutellari et puncto scutellari defficientibus. Series umbilicata plerumque ex punctis 14 composita (5, 1, 8).

Prosternum ante coxas haud punctatum, sive solum punctis paucis levissimis, parum distinctis instructum, episternis etiam solum modo punctis levissimis haud visibilibus ornatum. Processus prosternalis levissime marginatus. Mesosternum in parte constricta crebrius, interdum solum punctis paucis disiectis levioribus. Metepisterna longitudine parum breviora, punctis paucis (4—5) instructa. Abdomen sternitis fere glabris, solum modo sternito primo in basi punctis paucis levissimis instructo, segmentum ultimum in mare unisetosum, in femina bisetosum.

Tarsi postici articulo primo extus leviter sulcato, onychiis omnibus subtus glabris. Tibiae posticae simplices, haud vel vix curvatae.

Penis sat robustus, in parte apicali duplo undulatum curvatus (fig. 5), parte apicali, visu supra, latissima, apice ipso late rotundato. Stylus dexter pone basim fortiter dilatatus, dein sensim attenuatus, in parte media et anteapicali lateribus parallelis, perparum curvatus. Stylus sinister magnus subrotundatus.

Long. 6—6.5 mm.

Habitat: Taurus Pisidicus, montes Dipojras.

Materialia examinata: 1 ♂, cotypus, Pisid. Taurus, Dipojras (Weirather legit) in coll. Dr. Všeček. 1 ♀, cotypus: »Dawras-Gbr. Kl. Asien pisid. Taurus, Weirather legit.« in Coll. Musei Pragae.

Observatio: Dr. J. Müller hanc speciem uti subspeciem *Haptotapini crassiusculi* Chaud. descripsit (K. Rundsch. Bd. XVII., p. 211) a quo autem *Hapt. Reissi* nonnullis characteribus specificis, sic forma penis stylorumque, nec non forma pronoti, elytrorum etc., ut in tabula dichotomica commemoratum est, differt et procul dubio species autonoma a *Haptotap. crassiusculo* valde divergens est, quae species a ceteris congeneribus iam statura maiore et pronoto ante angulos posticos sinuato bene distincta est.

Haptotapinus (s. str.) odontocnemis J. Müll.

Totus rufescens, sive rufo-brunneus. Caput subquadratum, subconvexum, utrinque solum seta supraorbitali unica instructum, oculis parvis subplanis, collo pone oculos vix constricto, striis frontalibus brevibus, fortiter impressis, retrorsum parum divergentibus. Clypeus antice fere recte truncatus, pone marginem anticum vix sive haud transverse impressus. Palpis maxillaribus et labialibus articulo ultimo ad apicem attenuato in apice subacuto. Antennae basim prothoracis attingentes, minus crassae.

Pronotum omnino angustius quam in ceteris congeneribus, longitudine parum latius, antice leviter excisum, angulis anticis parum prominulis, lateribus moderatim rotundatum, antrorsum levius rotundatim, ad basim fortius, attenuatum, in basi quam antice distincte angustius, ante angulos posticos haud sinuatum, his angulis obtusis, subrotundatis, haud prominulis, utrinque stria antebasali unica ad latera magis quam ad lineam mediam approximata. Linea media tenui, antice et postice abbreviata. Elytra subplana, omnino angusta, apice rotundata, lateribus fere parallelis, levius striata, in striis distincte punctata, interstitiis subplanis, stria secunda postice punto unico instructa, stria et puncto scutellari defficientibus. Series umbilicata plerumque ex punctis 13 composita (5, 1, 7).

Prosternum ante coxas cum punctis disiectis levissimis solum modo modice indicatis etiamque episterna solum modo intus vix distincte parce punctata.

Processus prosternalis apice solum levissime sive vix marginatus. Mesosternum in parte constricta punctis paucis fortioribus instructum, in parte postica impunctatum. Metepisterna latitudine sua fere aequilonga, haud punctata. Abdomen sternitis impunctatis, sternito ultimo in mare utrinque unisetoso, in femina bisetoso.

Tibiae posticae maris in medio intus dentiforme sive anguli-forme dilatatae, in parte apicali intus leviter sinuatae, in femina simplices. Tarsi postici articulo primo extus levissime sulcato. Onychiis omnibus subtus glabris.

Penis valde curvatus (fig. 6), visu supra ante apicem dilatatus. Stylus dexter brevissimus, pone basim modice dilatatus, dein ad apicem sensim attenuatus. Stylus sinister magnus, fere subquadratus.

Long. 4,5—5 mm.

Hab.: Asia minor, Taurus pisidicus, in monte Barla ad septemtrionem ab Isparta, praecipue in monte Gelindschik-Ana, a dom. Weirather in zona alpina (2000—2300 m) sub lapidibus ad niveos lectus.

Materialia examinata: ♂, cotypus, pisid. Taurus, Gelindschik-Ana, Geb. Weirather legit, in coll. Dr. K. Všeťka.

♀ cotypus, Barla Geb., Asia minor Weirather legit in coll. Musei Pragae.

Haptotapinus (Haptoderotapinus) Mafchai Jedl.

Brunneus, sive rufo-brunneus, antennis, palpis pedibusque laetius rufo-brunneis. Caput breve, latum, parum convexum, utrinque tantum seta supra-orbitali postica instructum, oculis valde deplanatis, haud prominulis, collo lato, pone oculos haud constricto, striis frontalibus sat brevibus, profundis, retrorsum divergentibus. Clypeus antice fere recte truncatus, pone marginem anticum nullo modo transverse sulcatus, in fundo isodiametrice microsculpturatus et microscopice punctulatus. Palpis labialibus et maxillaribus articulo ultimo ad apicem attenuato, apice ipso subacuto. Antennis sat brevibus, basim prothoracis haud superantibus.

Pronotum latum, longitudine distincte latius (long.:lat. = 3 : 3,5), antice profunde excisum, angulis anticis valde prominulis, subacutis, tantum summo apice subrotundatis, margine antico tantum utrinque in lateribus marginato, in medio imarginato, lateribus moderatim rotundatum, antrorsum fortius, retrorsum lenius attenuatum, in basi quam inter angulos anticos distincte latius, ante angulos posticos modice sinuatum, angulis posticis ad latera subacutae prominulis, in basi fere glabrum, tantum pone stria basales punctis paucis instructum, his striis basalibus (utrinque unica) in medio inter maginem et lineam mediam postitis, profundis, sat longis, basi inter eas modice subdepressa. Linea media tenui modice impressa, antice et postice abbreviata.

Elytra modice convexa oblongo-ovalia, latitudine sua ca. $\frac{1}{2} \times$ longiora, pone medium latissima, apice rotundata, profunde striata, in striis modice punctata, interstitiis subconvexis, stria secunda in parte quarta postica unico puncto instructa, stria scutellari et puncto scutellari deficientibus. Series umbilicata ex punctis 13 (6, 7) composita.

Prosternum subtus fere glabrum, ante coxas anticas haud punctatum, episternum solum punctis paucis disjunctis. Processus prosternalis imarginatus. Mesosternum in parte constricta sat crebre punctatum et usque ad partem tertiam longitudinis punctis disjunctis ornatum. Metepisterna longitudine parum breviora, fortiter punctata. Abdomen sternito primo et secundo distincte, sat fortiter punctatum, segmento tertio levius punctato, segmento ultimo in utroque sexu simplici, in mare utrinque unisetoso, in femina bisetoso.

Tibiae in medio haud dilatatae sive denticulatae. Tarsi postici articulo primo extus modice sulcato, articulo quinto (onychio) subtus glabro.

Penis validus in medio inaequaliter valde dilatatus (fig. 7), apice brevissimus, stylo dextro pone basim perparum dilatato, angusto, sat longo, parum curvato, stylo sinistro robusto inaequaliter subrotundato.

Long. 6—6,5 mm.

Habitat: Macedonia, montes Jakupica (Golešnica planina), loc. class.; montes Peristeri ad Bitolja.

Materialia examinata: 42 exemp. Jakupica (Dr. Kodym, Dr. Matějka et Dr. Purkyně 12. VI. 1937 lgt.). Peristeri 1 ♀, alpin VII. 1914 Dr. Ramboisek lgt.

Catalogus.

Genus Haptotapinus Reitr. Wien. Ent. Zeit. V., 1886, p. 170, 174; Seidl. Fauna Balt. 2. Aufl. 1887—91 (1887), Art. p. 37; Fauna Transsylvan. 1888—91 (1888), Art. p. 41; Ganglb. Käf. Mitteleur. I. 1892, p. 31, nota; Apflb. Käf. Balk. I. 1904, p. 263; Jedlička Čas. Čes. Spol. Ent. XXVII., 1930, p. 22—23; Čas. Čes. Spol. Ent. XXXV., 1938, p. 102—103; J. Müller, Kol. Rund. Bd. XVII., 1931 (1932), p. 212, nota; Mařan, Čas. Čes. Spol. Ent. 1932, p. 33; Schatzmayr, Bestimm. Tab. Pterostichinae 1942, T., Tab. IV., p. 46, 79; Jeann. Rev. Franc. Ent. Tom. IV., 1937, p. 10; Faune de France 40, Coleop. carab. 2 part. 1942 p. 739—740.

Subg. Haptotapinus s. str. crassiusculus Chaud. L'Abeille V., 1868, p. 240; Reitter Wien. Ent. Zeit. V., 1886, p. 174; Seidl. Fauna Balt. 2. Aufl. 1887—91 (1887) Art. p. 37; Fauna Transsylv. 1888—91 (1888) Art. p. 41; Ganglb. Käf. Mitteleur. I., 1892, p. 31, nota; Apflb. Käf. Balk. I., 1904, p. 263; Jedl. Čas. Čes. Spol. Ent. XXVII., 1930, p. 22—23; J. Müller, Kol. Rundschau Bd. XVII., 1931 (1932), p. 211; Mařan, Čas. Čes. Spol. Ent. 1932, p. 33; Čas. Čes. Spol. Ent. 1933, 83—84.

Synonym *daghensis* Jedl. (partim) Čas. Čes. Spol. Ent. 1938, XXXV., p. 102—103; Schatzm. (partim) Bestimm. Tab. Pterostichinae 1942, I., p. 4, 79.

ssp. daghensis Jedl. Čas. Čes. Spol. Ent. 1938, XXXV. Alem-Dagh p. 102—103; Schatzm. (partim) l. c., p. 4, 79.

ssp. goekensis Jedl. Čas. Čes. Spol. Ent. 1938, XXXV., Goek-Dagh p. 102—103; Schatzm. l. c. 1942, p. 79.

Všetečkai Mař. Sbor. Ent. odděl. Zem. Musea 1943—44. Phrygia
Synonym *crassiusculus* var. J. Müll. Kol. Rundsch. Bd. Ak-Dagh
XVII., 1931 (1932), p. 211.

bithyniensis Mař. Sbor. Ent. odděl. Z. Musea 1943—44. Bithynia
Olympos ad
Brussa
oblongoparallelus Mař. Čas. Čes. Spol. Ent. 1932, p. 33; Paphlagonia
Čas. Čes. Spol. Ent. 1933, p. 83—84. Ilgaz-Dagh

Reissi J. Müll. Kol. Rundsch. Bd. XVII., 1931 (1932), Pisid. Taurus
p. 211; Mař. Čas. Čes. Spol. Ent. 1933, p. 84; Schatzm. Dipojras
l. c. p. 79 (*daghensis* Reissi).

- odontocnemis** J. Müll. Kol. Rundsch. Bd. XVII., 1931 (1932), p. 211—212; Mař., Čas. Čes. Spol. Ent. 1933, p. 83—84. Pisid. Taurus
Barla
Gelindschik-Ana
- Subg. **Haptoderotapinus** Jedl. Časopis. Čes. Spol. Entom. XXVII., 1930, p. 22—23; Čas. Čes. Spol. Ent. 1938, XXXV., p. 102—103; Schatzm. Bestimm. Tab. Pterostichinae 1942, I., p. 4, 46, 79.
- Matchai** Jedl. Čas. Čes. Spol. Ent. 1930, XXVII., p. 22—23 Macedonia
Synonym *crassiusculus* Jedl. (nec Chaud.) Čas. Čes. Spol. Ent. 1938, XXXV., p. 102—103; Schatzm. Bestimm. Tab. Pterostichinae 1942, I., p. 4, 78; Mař. Sbor. Ent. odděl. Nár. Musea 1939, XVII., p. 138, 140, 147. Jakupica
Peristeri

LITERATURA

- Apfelbeck, Käf. Balk. I., Berlin 1904, p. 263.
- Bodemeyer B., Quer durch Kleinasien, 1900, p. 103.
- Csiki E., Coleopterorum Catalogus, pars 112, 3. VI. 1930, Carabidae IV., p. 648.
- Ganglbauer L. Dr., Käf. von Mitteleuropa, I., 1892, p. 31, Nota.
- Heyden L. Dr., Catal. Coleopt. Europ. et Caucasi, Ed. III, 1883, p. 21.
- Chaudoir De, Descriptions d'espèces nouvelles ou peu connues de Feronia d'Europe et du bassin Méditerranéen, L'Abeille 1868, Tom. V., 240—241.
- Jeannel R. Dr., Notes sur les Carabiques, Rev. France Ent. Tom. IV. 1937, p. 10.
- Faune de France 40, Coléoptères Carabiques 2 part. 1942, p. 739—740.
- Jedlička Arnošt Ing. Noví palaearkt. Carabici (Neue palaearkt. Carabiden) V. Folge, Čas. čes. spol. ent. XXVII, 1930, p. 22—23.
- O běžci Pterostichus crassiusculus Chaud. Pterostichus (Haptotapinus) crassiusculus Chaud., Čas. čes. spol. ent. XXXV. 1938, p. 102—103.
- Mařan J. Dr., Čtyři noví Carabidi z pohoří Ilgaz-Dagh v Malé Asii. — Vier neue Carabiden von Ilgaz-Dagh in Kleinasien, Čas. Čes. spol. ent. 1932, p. 32—33.
- Noví palaearkt. Carabidi z entomologických sbírek Národního Musea v Praze. Neue palaearkt. Carabiden. Čas. čes. spol. ent. 1933, p. 83—84.
- Zoogeografická a systematická studie o Carabidech Golešnice planiny v Jižní Jugoslavii. Die Carabidenfauna der Golešnica-Planina. Sbor. ent. odd. Nár. Musea v Praze 1939, XVII, p. 137—150.
- Müller J. Dr., Neue und wenig bekannte Carabiden, von Leo Weirather auf der Balkanhalbinsel und Kleinasien gesammelt. Kol. Rudsch. Band XVII., Jahrgang 1931 (1932) p. 210—212.
- Reitter E., Übersicht der bekannten Tapinopterus-Arten., Wiener Ent. Zeitg. V., 1886, p. 170, 174.
- Catalog. Coleopt. Europ. 1906, p. 87.
- Schatzmayer Artur, Bestimmungstabellen Europ. Käf., 5 Heft, II. Fam. Carabidae, Subfam. Pterostichinae I. 1942, p. 4, 46, 79.
- Seidlitz, Fauna Baltica, II. Aufl. 1887—91 (1887), Art. p. 37.
- Fauna Transsylvanica 1888—91 (1888) Art. p. 41.
- Winkler A., Catalog. Coleopt. Reg. palaearkt. I, 1924—27, p. 163.